

LERUM

Dokumentbenämning/typ: Riktlinje
Verksamhet/process: Sektor stöd och omsorg
Ansvarig: Elisabeth Karlsson, enhetschef
Fastställare: Individnämnden
Gäller fr.o.m: 2017-12-14

D.nr: IN17.33-8
Utgåva/version: 1
Utfärdad/reviderat: 2017-12-14
Uppföljning: 2019-12-14

Sektor Stöd och omsorg

Vägledande bestämmelser Biståndsbedömda insatser för äldre

Individnämnden, 2017-12-14 (IN§625/17)

Innehåll

1	Inledning	3
2	Bakgrund	4
2.1	Målgrupp och avgränsningar	4
2.2	Jämställdhet	4
2.3	Beställar- och utförarmodell	5
2.4	Valfrihetssystem inom hemtjänst	5
2.5	Tid för insatser vid hemtjänstbeslut.....	6
2.6	Delegation.....	6
3	Lagar och förordningar	7
3.1	Förvaltningslagen	7
3.2	Offentlighets- och sekretesslagen	7
3.3	Socialtjänstlagen.....	7
3.3.1	Äldre personer.....	7
3.3.2	Biståndsbegreppet	8
3.3.3	Skälig levnadsnivå	8
3.3.4	Vistelsebegreppet och ansökan från annan kommun	9
3.3.5	Nordiska medborgare	9
3.3.6	EU/EES-medborgare.....	10
3.3.7	Utländska medborgare som vistas i Sverige	10
3.3.8	Asylsökande	10
3.4	Anhörigas ansvar	11
3.4.1	Stöd till anhöriga.....	11
3.5	Hälso- och sjukvårdshuvudman.....	12
3.6	Lex Sarah.....	12
4	Insatser i ordinärt boende	13
4.1	Hemtjänst.....	13
4.1.1	Städning	14
4.1.2	Hushållsgöromål	15
4.1.3	Yttre hemtjänst.....	15
4.1.4	Skötsel av husdjur	16
4.1.5	Inköp och ärenden	16
4.1.6	Tvätt och klädvård.....	16
4.1.7	Tillsyn	17
4.1.8	Personlig hygien.....	17
4.1.9	På- och avklädning	18
4.1.10	Förflyttningar	18
4.1.11	Dubbelbemanning	18
4.1.12	Måltider	18
4.1.13	Stöd vid egenvård.....	19
4.1.14	Social samvaro	20
4.1.15	Promenad/fysisk aktivering.....	20
4.1.16	Ledsagning	20

4.2	Avlösning för anhörig.....	21
4.3	Trygghetstelefon.....	22
4.4	Dagverksamhet.....	22
4.5	Kontaktperson.....	23
4.6	Boendestöd.....	23
5	Korttidsboende och växelboende	24
5.1	Korttidsboende.....	24
5.1.1	Korttidsboende med målet att återgå till ordinärt boende.....	25
5.1.2	Korttidsboende i väntan på särskilt boende.....	25
5.1.3	Korttidsboende i tillfälligt avlastande syfte.....	25
5.1.4	Korttidsboende i livets slutskede.....	25
5.1.5	Korttidsboende i form av köpt plats på hospice.....	25
5.2	Växelboende.....	26
6	Särskilt boende	27
6.1	Särskilt boende.....	27
6.2	Parboende.....	28
6.2.1	Förtydligande av begrepp.....	29
6.2.2	I de fall enbart den ena i paret har behov av särskilt boende.....	29
6.2.3	Ansökan.....	29
6.2.4	Utredning.....	29
6.2.5	Beslut.....	29
6.2.6	Medboende som klarar sig utan stöd.....	30
6.2.7	Medboende som är i behov av stöd.....	30
6.2.8	Provboende.....	30
6.2.9	Hysesrättsliga frågor.....	30
7	Stöd till anhöriga	31
7.1	Stöd till anhöriga.....	31
7.1.1	Stöd till anhöriga i form av service.....	31
7.1.2	Stöd till anhöriga efter behovsprövning.....	31
7.1.3	Stöd i form av insatser till den enskilde.....	31
7.1.4	Anhöriganställning.....	32
7.1.5	Anhörigbidrag.....	32

1 Inledning

Lerums kommuns arbete gentemot äldre personer som på olika sätt behöver stöd och omsorg ska präglas av trygghet, inflytande, individualisering och valfrihet. De äldre ska få en likvärdig service, stöd och omsorg oavsett vilken bakgrund de har och de ska kunna påverka hur innehållet i insatserna utförs och vem som utför dem.

Individnämnden ansvarar för myndighetsutövning inom äldreomsorgen i Lerums kommun. Dessa bestämmelser beskriver hur Individnämnden inom ramen för sitt uppdrag verkar för att äldre människor med hjälpbehov ska få möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra.

I enlighet med delegationsordningen fattar biståndshandläggarna inom sektor Stöd och omsorg beslut om insatser till äldre på delegation från Individnämnden.

Syftet med de vägledande bestämmelserna är:

- Att säkerställa Individnämndens styrning i de beslut som fattas.
- Att beskriva vilka kriterier som generellt gäller för att en person ska beviljas bistånd.
- Att klargöra hur socialtjänstlagen ska tillämpas för målgruppen äldre i Lerums kommun.
- Att säkerställa likartad bedömning utifrån biståndsbehov.
- Att handläggarna ska få stöd för att kunna handlägga rättssäkert. De vägledande bestämmelserna har sin grund i lagar och rättpraxis.
- Att fastställa normer för olika insatser.

2 Bakgrund

2.1 Målgrupp och avgränsningar

Dessa vägledande bestämmelser ska ge stöd vid bedömning av behov och beslut om insatser enligt socialtjänstlagen för personer som är över 65 år.

Bestämmelserna beskriver vad som i Lerums kommun är norm för de olika insatserna. I varje ärende ska det ske en individuell behovsprövning och vid särskilda skäl kan en individuell prövning resultera i att ett beslut avviker mot norm. Ett beslut som avviker från normen i vägledande bestämmelser ska motiveras och beslutas utifrån gällande delegationsordning. Alla beslut ska prövas mot gällande lagar, förordningar, rättspraxis, förarbeten till lagstiftning eller bindande föreskrifter från Socialstyrelsen.

Bestämmelserna inbegriper inte insatser som ges i samband med handläggning av ärenden som rör ekonomiskt bistånd eller särskilda insatser till personer med beroendeproblematik. Den avser heller inte insatser enligt Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) eller insatser enligt Hälso- och sjukvårdslagen (HSL).

Bestämmelserna beskriver inte kommunens interna rutiner i ärendeprocessen eller hur samverkan med andra professionella ska gå till. För dessa ändamål kommer Lerums kommun istället utforma rutiner som ingår i ett ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.

2.2 Jämställdhet

Målet för jämställdhetspolitiken i Sverige är att kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Ett utav delmålen är att kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.

Lerums kommun undertecknade i juni 2010 CEMR-deklarationen - den europeiska deklarationen om jämställdhet mellan kvinnor och män. Genom undertecknandet har kommunen gjort deklarationen till sitt eget åtagande och förklarat deklarationens principer grundläggande för kommunens jämställdhetsarbete. Inledningsvis har arbetet fokuserat på två av deklarationens trettio artiklar. Artikel 6: Bekämpa stereotyper, och Artikel 9: Jämställdhetsanalyser. Lerums kommun ska bekämpa och i möjligaste mån förebygga fördomar, beteenden, och språkbruk som har sin grund i föreställningen att det ena eller andra könet är överlägset eller underlägset eller i stereotypa kvinno- och mansroller.

Dessutom ska könsuppdelad statistik analyseras och bidra till att spegla kvinnors och mäns, flickors och pojkars behov och livsvillkor inom olika samhällsområden samt hur de förhåller sig till fastställda jämställdhetsmål. Syftet med jämställdhetsanalyser är att integrera jämställdhet i allt beslutsfattande, i tilldelningen av resurser och i utförandet inom kommunens verksamheter.

Biståndshandläggarnas behovsbedömning ska genomsyras av ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv. Det innebär att dessa perspektiv ska finnas med i mötet med den enskilde samt i utredningen och det underlag som ligger till grund för beslutsfattandet.

2.3 Beställar- och utförarmodell

Socialtjänsten i Lerums kommun skiljer på myndighetsutövning och verkställighet. Biståndshandläggare tar emot den enskildes ansökan, utreder och bedömer behoven samt beslutar om insatser med stöd av socialtjänstlagen. Mål för insatserna formuleras utifrån samtalet med den enskilde och därefter överlämnas uppdraget till utföraren. Uppdraget beskriver behovet och beviljade insatser.

De av Kommunstyrelsen godkända utförare verkställer de beviljade biståndsbesluten och ansvarar för att genomföra de insatser som biståndshandläggaren har beställt.

- Biståndshandläggaren utreder och fattar enligt delegation beslut om **vad** som ska utföras.
- Utförare ansvarar för **hur** utförandet ska ske tillsammans med den enskilde i en genomförandeplan.

2.4 Valfrihetssystem inom hemtjänst

Valfrihetssystem inom hemtjänsten innebär att den enskilde, efter att ha fått ett biståndsbeslut om hemtjänst, har rätt att välja vem som ska utföra insatserna. Valet kan göras bland de utförare som Kommunstyrelsen har godkänt och tecknat avtal med.

Biståndshandläggaren ska uppmuntra den enskilde att göra ett aktivt val av utförare och ge så utförlig information att den enskilde eller dennes företrädare kan göra sitt val av hemtjänstutförare. I de fall den enskilde inte vill eller kan välja utförare, ska insatserna beställas av aktuellt ickevalsalternativ som ingår i valfrihetssystemet.

2.5 Tid för insatser vid hemtjänstbeslut

Biståndshandläggaren utreder behovet av hjälp och fattar beslut om insatser. Insatsernas omfattning och mål framgår av uppdraget. Till varje insats finns framtagna tidsschabloner avseende beräknad tidsåtgång. Schablonerna används som stöd för att reglera volymer samt som underlag för ersättning till utföraren.

Om det i enskilda ärenden behövs mer tid för en specifik insats är det en fråga för utföraren att lösa.

2.6 Delegation

I kommunallagen står det att nämnden kan överlämna, delegera till tjänsteman, att fatta beslut i nämndens ställe. Individnämnden har antagit en delegationsordning där det regleras vilken tjänsteman som har rätt att fatta beslut i olika frågor. Tjänsteman är skyldig att hålla sig informerad om gällande delegationsordning. Fattade beslut anmäls till Individnämnden.

3 Lagar och förordningar

3.1 Förvaltningslagen

Förvaltningslagen reglerar hur ärenden som rör enskilda ska handläggas av en myndighet på en förvaltning. Handläggningen ska vara så enkel och snabb som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Myndigheten ska vid handläggningen beakta möjligheten att själv hämta in upplysningar och yttranden från andra myndigheter vid behov. Ett lättbegripligt språk ska eftersträvas.

3.2 Offentlighets- och sekretesslagen

Offentlighetsprincipen är inskriven i våra grundlagar och innebär att allmänheten har rätt att ta del av myndigheters allmänna handlingar. En handling är allmän om den förvaras hos en myndighet och är att anse som *inkommen till* eller *upprättad hos* myndigheten.

Inom socialtjänsten hanteras en mängd uppgifter som berör enskildas personliga förhållanden. Dessa uppgifter skyddas av regler om sekretess i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Med sekretess menas ett förbud att röja en uppgift, vare sig det sker muntligen, genom utlämnande av en allmän handling eller på något annat sätt.

Sekretess gäller för alla anställda vid en myndighet, men också för uppdragstagare, förtroendevalda och andra likställda.

3.3 Socialtjänstlagen

I socialtjänstlagens portalparagraf anges vilket mål lagstiftarna anser att beslut enligt denna lag ska eftersträva. Där framgår att socialtjänsten ska främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor samt aktiva deltagande i samhällslivet.

3.3.1 Äldre personer

I socialtjänstlagens 5 kapitel finns bestämmelser för särskilda grupper, §§ 4-6 riktar sig till äldre personer. Kommunen ska verka för att äldre personer ges möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden. De ska även få möjlighet till en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Enligt socialtjänstlagen ska kommunen inrätta särskilda boendeformer för service och omsorg för äldre människor som behöver särskilt stöd.

3.3.2 Biståndsbegreppet

Socialtjänstlagens 4 kap 1 § reglerar rätten till bistånd. Där uttrycks att den person som inte själv kan tillgodose sina behov eller som inte kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd för sin livsföring i övrigt. Begreppet livsföring i övrigt sammanfattar en lång rad olika behov av hjälp och stöd, service, behandling, vård och omsorg.

Det förutsätts att var och en utnyttjar de möjligheter som står till buds innan det finns möjligheter att få bistånd från samhället. I biståndsbedömningen ska konsekvent ingå ett övervägande om behoven kan tillgodoses på annat sätt. Att få sina behov tillgodosedda på annat sätt kan t.ex. vara att make/maka kan göra inköp som tidigare alltid utförts av den som nu har behov av hjälp med det.

Behoven ska tillgodoses med lämpliga insatser utifrån den enskildes situation. Innehållet i insatserna eller typer av insatser är därför inte preciserade i lagen. Lagen öppnar därför ett utrymme för kommunerna att själva avgöra vilka biståndsinsatser som ges och ett utrymme för diskussion med den enskilde kring vilka insatser som kan vara de lämpliga i varje enskilt fall. Biståndshandläggare ska därför lyssna på den enskilde för att kunna sätta samman de insatser som bäst svarar mot dennes specifika behov och önskemål. Insatserna ska utformas så att de stärker den enskildes möjlighet att leva ett självständigt liv.

3.3.3 Skälig levnadsnivå

Det bistånd som beviljas enligt socialtjänstlagen ska ge den enskilde personen en skälig levnadsnivå. Skälig levnadsnivå ger uttryck för vissa minimikrav vad gäller kvaliteten på den beviljade insatsen, det ger dock inte den enskilde någon obegränsad frihet att välja tjänster oberoende av kostnad. Exempelvis kan den enskilde inte välja hemtjänst i mycket stor omfattning istället för att ansöka om särskilt boende. Vad som är skälig levnadsnivå måste bestämmas utifrån de särskilda omständigheterna i varje enskilt fall, det vill säga den enskildes individuella behov och den situation som råder i samhället i övrigt.

En utgångspunkt för bedömningen av vad som är skäligt ska alltid vara den enskildes rätt till ett värdigt och så långt som möjligt självständigt liv.

Biståndet ska så långt som möjligt se till att den enskilde ges förutsättningar att behålla sina vanor och fortsätta utöva och utveckla sina intressen även om det fysiska eller psykiska tillståndet kräver en del praktiska insatser för att klara det.

3.3.4 Vistelsebegreppet och ansökan från annan kommun

Kommunen har det yttersta ansvaret för att den som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp han/hon behöver.¹ Kommunens yttersta ansvar tar inte över eller minskar det ansvar som andra huvudmän har. Undantag från vistelsekommunens ansvar regleras i 2 a kap Socialtjänstlagen om ansvarsfördelning mellan kommuner i fråga om stöd.

Om en person är skriven och stadigvarande bosatt i en annan kommun än Lerums kommun och önskar tillfällig hemtjänst vid t.ex. semestervistelse är det hemkommunen som ska besluta och bekosta insatsen. Hemkommunen skickar beställning till Lerums kommun som utför insatsen².

En person som är bosatt i en annan kommun har rätt att få sin ansökan prövad i Lerum och därmed behandlas som om han/hon vore bosatt i kommunen. Detta gäller under förutsättning att den sökande har för avsikt att flytta till Lerum och att det på grund av ålderdom, varaktig funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom inte är möjligt att flytta om vård- och omsorgsinsatser inte kan garanteras. Hemkommunen är skyldig att vid behov bistå med den utredning som inflyttningskommunen kan behöva för att pröva ansökan.³

3.3.5 Nordiska medborgare

En ansökan om bistånd från en nordisk medborgare, bosatt i Sverige, ska prövas på samma sätt som en ansökan från en svensk medborgare.

Den nordiska konventionen gäller alla personer som är bosatta i ett nordiskt land och också för alla nordiska medborgare oavsett bosättningsland. Syftet är att underlätta den fria rörligheten i Norden genom att förhindra att det uppstår luckor i den sociala tryggheten då man flyttar från ett nordiskt land till ett annat. Artikel 9 avser flyttning till ett annat nordiskt land för personer som behöver långvarig behandling eller vård:

Av artikeln framgår att den som omfattas av konventionen och behöver långvarig behandling eller vård, och önskar flytta från ett nordiskt land, till ett annat nordiskt land till vilket personen har en särskild anknytning, skall de ansvariga myndigheterna i de båda länderna söka medverka till en sådan flyttning om denna kommer att förbättra personens livssituation.

De ansvariga myndigheterna i in- och utflyttningsländerna kan som ett led i en överenskommelse om en flyttning fatta beslut om fördelning av kostnaderna för behandling eller vård mellan myndigheterna i de båda länderna.

---

¹ Socialtjänstlagen 2 kap. 1 §

² Regeringens proposition 2010/11:49, Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun

³ Socialtjänstlagen 2 a kap. 8 §

3.3.6 EU/EES-medborgare

EU-medborgare har rätt till fri rörlighet inom EU-länderna. EU-rättens princip om likabehandling innebär att en EU/EES-medborgare som bedöms ha uppehållsrätt i Sverige har rätt till socialt bistånd och andra sociala förmåner på samma villkor som svenska medborgare. Alla personer som vistas i Sverige omfattas av bestämmelserna om kommunens yttersta ansvar för stöd och hjälp enligt 2 kap 1 § socialtjänstlagen. Alla personer som vistas i en kommun har därför rätt att ansöka om bistånd och få sin sak prövad och avgjord genom ett formellt beslut. Pensionärer räknas till kategorin icke ekonomiskt aktiva EU/EES medborgare och för att de ska ha uppehållsrätt gäller att de ska ha tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning samt en heltäckande sjukförsäkring som gäller i Sverige.

Person, som är familjemedlem till en EU-medborgare som har uppehållsrätt, har även själv uppehållsrätt. Den som har flyttat till Sverige från utlandet och som planerar att bo här i ett år eller mer ska vara folkbokförd här. Den enskilde får efter folkbokföring ett svenskt personnummer och registreras som bosatt på en fastighet och en adress.

Den enskildes ekonomiska förmåga att betala för insatsen saknar betydelse när rätten till omsorgsinsatser bedöms.

3.3.7 Utländska medborgare som vistas i Sverige

Äldre personer med permanent uppehållstillstånd i Sverige har rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen på samma sätt som svenska medborgare. Utländska medborgare som vistas här tillfälligt, exempelvis turister eller besökande utan avsikt att arbeta här, kan ha rätt till nödvändiga insatser vid en akut situation innan personen kan åka hem.

3.3.8 Asylsökande

Asylsökande som ännu inte fått uppehållstillstånd kan ha rätt till nödvändiga insatser för att kunna klara sig. Möjlighet finns också för kommunen att söka ersättning för kostnader som rör asylsökande, vilket regleras i en egen förordning (2002:1118) om statlig ersättning för asylsökande m.fl.

3.4 Anhörigas ansvar

Makar/partnerskap/sambos

Enligt Äktenskapsbalken⁴ ska makar gemensamt vårda sitt hem och fördela sysslor mellan sig. Att leva sambo ska enligt sambolagen⁵ likställas med att leva som makar.

Par har ett gemensamt ansvar för hushållet vilket innebär att hjälp med hushållssysslor inte beviljas då endast den ene i ett par har nedsatt förmåga. Det innebär också att om ett par bedöms vara i behov av bistånd för sitt hushåll ska båda beviljas insatser efter två separata utredningar. Det finns dock inget ansvar för att hjälpa varandra med personlig omsorg som till exempel toalettbesök.

I det fall den ena parten inte kan medverka fullt ut i hushållssysslor, hänvisas parterna att omfördela sysslorna mellan sig.

Gemensamt hushåll

Vuxna personer som lever i hushållsgemenskap förväntas ge varandra viss praktisk hjälp inom hushållet. Omsorgsbehov kan däremot inte anses ligga inom ramen för vad vuxna personer normalt bistår varandra med. Några särskilda skäl att göra avsteg från denna bedömning förekommer normalt inte.

Hemmavarande barn

När det finns barn (under 18 år) som bor hemma helt eller delvis ska barnperspektivet särskilt beaktas. Barn kan aldrig överta föräldrarnas ansvar för att sköta hemmet.

3.4.1 Stöd till anhöriga

Enligt socialtjänstlagens 5 kap.10§ ska kommunen erbjuda stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående som är långvarigt sjuk, äldre eller har en funktionsnedsättning. Med anhörigstöd avses de insatser som fysiskt, psykiskt och socialt underlättar den anhöriges situation. Till exempel avlastning i form av avlösning i hemmet eller växelboende.

I Lerums kommun finns anhörigstöd dit den anhörige kan vända sig för samtalsstöd i olika former.

---

⁴ Äktenskapsbalken (1987:230)

⁵ Sambolag (2003:376)

3.5 Hälsa- och sjukvårdshuvudman

En viktig skiljelinje är, mot sådana insatser som är att föra till hälso- och sjukvård och som är sjukvårdshuvudmannens ansvar. Hälso- och sjukvårdsinsatser kan inte beviljas enligt socialtjänstlagen.

3.6 Lex Sarah

Bestämmelserna om lex Sarah omfattar hela socialtjänsten. Varje anställd samt uppdragstagare, praktikant och deltagare i arbetsmarknadspolitiskt program är skyldig att omgående rapportera missförhållanden och risker för missförhållanden till närmast överordnad chef.

Det finns en omgående skyldighet för ansvariga inom socialtjänsten att utreda och dokumentera samt avhjälpa och undanröja ett missförhållande eller risk för missförhållande. Visar utredningen att det var ett allvarligt missförhållande eller risk för allvarligt missförhållande ska detta anmälas till Socialstyrelsen, oavsett om det avhjälpes eller ej.

4 Insatser i ordinärt boende

Enligt socialtjänstlagen bör kommunen genom hemtjänst, dagverksamhet eller liknande underlätta för den enskilde att bo kvar hemma.⁶

Den som har behov av hjälp och stöd för att kunna bo kvar i sin egen bostad kan beviljas insatser som ska möjliggöra kvarboendet. Insatserna ska i så stor utsträckning som möjligt utformas utifrån den enskildes önskemål. För att kunna tillgodose önskemålen ska utföraren tillsammans med den enskilde upprätta en genomförandeplan som beskriver hur insatserna ska genomföras. En genomförandeplan ska upprättas inom två veckor från verkställighet. Genomförandeplanen ska revideras vid förändrat behov, dock minst en gång per år. Ett rehabiliterande synsätt ska genomsyra arbetet och den enskilde ska uppmuntras att ta egna initiativ.

Hemtjänstinsatser beviljas utifrån den enskildes behov i förhållande till skälig levnadsnivå. När den enskilde har ett så omfattande behov att insatserna inte bedöms rimliga att tillgodoses i det ordinära boendet ska särskilt boende erbjudas. I Lerums kommun är principen att informera den enskilde om särskilt boende när denne har stora behov, d.v.s. personer som har många och/eller långa hemtjänstinsatser där ofta två personal behövs.

I de fall den enskilde har ett mycket stort och varaktigt behov av omsorg och/eller tillsyn och detta behov överstiger i genomsnitt 4 timmar/dygn (ca 120 timmar/månad) ska särskilt boende övervägas.

Insatser som är avsedda för personer i ordinärt boende, t.ex. hemtjänst och dagverksamhet beviljas inte för den som bor på särskilt boende eller under tid personen vistas på korttidsboende eller växelboende.

4.1 Hemtjänst

Hemtjänst är ett samlingsbegrepp för olika insatser, hjälpens omfattning kan variera mellan några timmar i månaden till hjälp vid flera tillfällen under dygnet.

Behov

Behovet av hemtjänst är tillgodosett om den enskilde själv kan utföra insatsen, har annan i hushållet eller i sin omgivning som utför det åt honom/henne, får behovet tillgodosett genom alternativa insatser eller genom hjälpmedel ökar sin funktionsförmåga så att behovet blir tillgodosett.

---

⁶ Socialtjänstlagen 3 kap, 6§ första stycket

Behov av hemtjänst föreligger om den enskilde på grund av nedsatt fysisk, psykisk och/eller kognitiv förmåga har svårt att på egen hand klara sin dagliga livsföring, upplever otrygghet eller känsla av isolering eller när hemsituationen bedöms osäker på grund av kognitiv svikt.

Service- och omsorgsinsatser

Hemtjänst kan delas upp i omsorgsinsatser och serviceinsatser. Serviceinsatser syftar till praktisk hjälp med bl.a. städning, tvätt, inköp, ärenden och hushållsgöromål. Omsorgsinsatser är insatser direkt riktade till den enskilde för att tillgodose dennes grundläggande behov och innefattar t.ex. tillsyn, personlig hygien, toalettbesök, på- och avklädning, förflyttningar, måltidshjälp, social samvaro samt promenader.

Omprövning

Beslut om hemtjänst tidsbegränsas. Omprövning av beslut om hemtjänst ska göras minst en gång om året. Vid omprövning ska den enskilde ansöka om fortsatta insatser. Handläggaren avgör inom vilken tidsram behovet ska omprövas utifrån nuvarande tillstånd och förbättringspotential.

Uppföljning

Beslut som rör person som inte tidigare haft beslut om omsorgsinsatser eller beviljas hemtjänst efter sjukhus/korttidsvistelse bör följas upp inom två månader.

4.1.1 Städning

Avgränsning

Städning beviljas inte då den enskilde lever i hushållsgemenskap med annan vuxen som kan utföra städningen. Om den enskilde lever i hushållsgemenskap med en vuxen som utför omfattande omsorgsinsatser, kan i särskilda fall städning beviljas.

Sanering av lägenhet kan ej beviljas som bistånd i form av hemtjänst. Det är enhetschef för hemtjänsten som gör bedömningen om sanering behövs för att beviljat bistånd ska kunna utföras. Sanering bekostas av den enskilde. I de fall pengar saknas kan den enskilde ansöka om ekonomiskt bistånd.

Norm

Bistånd beviljas för städning var tredje vecka om inte särskilda behov finns. Förhållanden som kan medföra särskilda behov är t.ex. allergier eller att den enskilde har motorik- eller synproblem som medför spill eller liknande. Allergier ska vara medicinskt utredda och styrkas av läkarintyg, detta gäller även personer med KOL.

Städningen omfattar två rum och kök (sovrums, kök, rum för samvaro/vardagsrum, hygienutrymmen/toalett/badrum samt hall). För sammanboende kan städning av tre rum och kök beviljas (förutsatt att även den andre parten är beviljad insatsen städning).

Städningen omfattar normalt damning/avtorkning, dammsugning och våttorkning av golv samt städning av badrum/toalett.

Insatser som utförs mer sällan, t.ex. avfrostning och rengöring av kyl/frys, skåp och lådor, spis och fläkt ingår i beviljad tid. Dessa insatser kan utföras en gång per år, om behov finns ska dessa insatser göras oftare.

Fönsterputsning kan utföras max två gånger per år. Fönsterputsning gäller fönster till bostaden, ut- och invändigt samt mellan fönsterglas, två gånger per år i 2 rum och kök, 3 rum och kök om det är ett par.

Städutrustning tillhandahålls av den enskilde.

Hygienstäd

Extra städ kan beviljas till badrum och kök, exempelvis vid inkontinens eller personer med synproblem som medför spill eller liknande.

Norm Ett tillfälle per vecka.

4.1.2 Hushållsgöromål

Avgränsning

Hushållsgöromål beviljas inte då den enskilde lever i hushållsgemenskap med annan vuxen som kan utföra insatsen eller då behovet kan tillgodoses på annat sätt.

Norm

Hjälp med diskning, bäddning, undanplockning, avtorkning, blomvattning, hämta post och tidning i brevlåda, återvinning och sophantering kan beviljas som daglig insats.

4.1.3 Yttre hemtjänst

Avgränsning

Insatser som utförs utomhus t.ex. trädgårdsarbete och snöskottning beviljas inte.

4.1.4 Skötsel av husdjur

Norm

Skötsel av husdjur beviljas inte.

Personer som haft husdjuret innan hjälpbehovet uppstått kan få stöd i att lösa en akut situation.

4.1.5 Inköp och ärenden

Avgränsning

Beviljas inte då den enskilde lever i hushållsgemenskap med annan vuxen som kan utföra insatsen eller då behovet kan tillgodoses på annat sätt.

Vid bankärenden ska god man eller anhörig anlitas. Endast ledsagning till bank beviljas.

I de fall där aktiviteten enbart består i att följa den enskilde vid handling eller andra ärenden se insats ledsagning.

Bistånd för inköp av matvaror utanför kommunen beviljas inte.

Norm

Inköp av dagligvaror beviljas vid ett tillfälle per vecka. Till inköp räknas inköp av mat, hushållsartiklar samt apoteksvaror.

Övriga inköp och ärenden (ej dagligvaror) kan beviljas vid ett tillfälle per månad.

4.1.6 Tvätt och klädvård

Avgränsning

Beviljas inte då den enskilde lever i hushållsgemenskap med annan vuxen som kan utföra insatsen eller då behovet kan tillgodoses på annat sätt.

Insatsen beviljas enbart då tvätt- och torkmöjligheter finns i angränsning till bostaden i maskin belägen i fastighetens gemensamma tvättstuga eller i den enskildes bostad. Saknas tvätt- och torkmöjligheter får den enskilde själv ombesörja och bekosta tvätt genom att t.ex. lämna tvätten till en tvättinrättning.

I insatsen ingår ej att tvätta mattor eller större gardinuppsättningar, mangla eller stryka sängkläder och handdukar eller tvätt av anhörigas kläder.

Den enskilde tillhandahåller tvätt- och sköljmedel.

Norm

Insatsen omfattar maskintvätt av kläder, sänglinne och handdukar. Även för- och efterarbete till exempel klädvård, byte av sängkläder samt lägga in tvätten i skåp ingår. Även strykning av enstaka plagg och enklare syarbeten med nål och tråd ingår.

Bistånd beviljas varannan vecka.

Förhållanden som kan medge tätare insatser är t.ex. att den enskilde har ett större behov av insatsen på grund av inkontinens, motorik- eller synproblem som medför spill, fläckar eller liknande.

4.1.7 Tillsyn

Avgränsning

Om behovet av trygghet och säkerhet kan tillgodoses på annat sätt föreligger inte rätt till insatsen.

Norm

Tillsyn innebär att den enskilde får kortare besök eller telefonsamtal med syftet att tillförsäkra den enskilde trygghet och säkerhet i vardagen.

Insatsen kan beviljas vid flertalet tillfällen per dygn utifrån den enskildes behov.

Ständig tillsyn

Kan endast beviljas i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt till exempel genom punktinsatser av hemtjänst/korttidsboende. Avser kortare perioder i ett akut skede.

Vak

Vak kan beviljas i livets slutskede.

4.1.8 Personlig hygien

Avgränsning

Kan inte behoven uppfyllas på annat sätt saknas avgränsning, det enskilda behovet avgör.

Norm

Insatsen kan beviljas dagligen utifrån den enskildes behov.

I insatsen personlig hygien kan hjälp med dusch/bad samt hårvård, toalettbesök, tandborstning, nagelvård, insmörjning av mjukgörande kräm och rakning ingå. I insatsen ingår även enklare avtorkning av toalettstol, rullstol, rollator och övriga hjälpmedel där behov finns.

Hjälp med dusch/bad beviljas efter behov. I insatsen ingår upptorkning och iordningställande av badrum/hygienutrymmen.

4.1.9 På- och avklädning

Avgränsning

Kan inte behoven uppfyllas på annat sätt saknas avgränsning, det enskilda behovet avgör.

Norm

Insatsen avser dagligt stöd vid på- och avklädning, helt eller delvis. Som regel beviljas insatsen morgon och kväll.

4.1.10 Förflyttningar

Avgränsning

Kan inte behoven uppfyllas på annat sätt saknas avgränsning, det enskilda behovet avgör.

Norm

I insatsen ingår alla förflyttningar inomhus den enskilde behöver göra men inte klarar på egen hand.

4.1.11 Dubbelbemanning

Tid för dubbel bemanning kan beviljas i de situationer då två personal är nödvändiga för att kunna genomföra insatsen, (förflyttning), med tanke på arbetsmiljö och utifrån den enskildes säkerhet.

4.1.12 Måltider

Behov av insatser för stöd vid måltider kan finnas i samband med frukost, huvudmål, mellanmål och kvällsmål. Det är den enskilde i samråd med hemtjänstutföraren som avgör hur insatsen ska utföras.

Matdistribution

Avgränsning

Insatsen beviljas inte då den enskilde kan få behovet tillgodosett på annat sätt.

Norm

Insatsen innebär leverans av färdiga matportioner.

*Iordningställande av måltid***Norm**

Insatsen iordningställande av måltid kan innebära dukning, uppläggning av mat, servering av måltiden, hjälp att värma mat som distribuerats via kommunens mat-distribution, enklare matlagning, uppvärmning av färdig kyld/frost mat som köpts i butik eller varm mat som levereras från närbelägen restaurang.

*Stöd vid måltid***Norm**

Hjälpen avser stöd före, under och efter aktuella måltider. Exempel på stöd vid matsituation är matning, sällskap under hela eller del av måltiden för att stimulera lusten att äta. Särskild hänsyn ska tas om den enskilde har tendens till undernäring eller felaktigt näringsintag⁷. För att förebygga ohälsa är det av vikt att den äldre kan se fram emot måltiden och får det stöd som den har behov av.

4.1.13 Stöd vid egenvård

Avgränsning

En ansökan om bistånd för egenvård ska åtföljas av ett egenvårdsintyg från läkare, sjuksköterska, arbetsterapeut eller fysioterapeut. Det är dessa yrkesgrupper som kan bedöma och beslut om den enskildes behov kan utföras som egenvård.

Uppgifter som inte är patientsäkra och handledd träning av legitimerad personal är en hälso- och sjukvårdsinsats.

Norm

Hjälp med hälso- och sjukvårdsinsatser som ryms inom vad som räknas som egenvård. Som egenvård räknas de uppgifter som ansvarig legitimerad personal normalt lämnar till patient eller anhörig att sköta om. Den enskilde ska själv kunna ge instruktioner om när, vad och hur uppgiften ska utföras. Så länge den enskilde själv klarar att ta ansvar för sin medicinerings och sin egen vård i övrigt kan hemtjänstpersonalen inom ramen för biståndsbeslutet lämna hjälp/handräckning. Detta innebär att hemtjänstpersonalen kan bistå med till exempel träning, ögondroppar eller på- och avtagning av stödstrumpor på samma sätt som man bistår med andra sysslor som den enskilde inte klarar att utföra.

Den enskildes behov och uppgifter i intyget är avgörande för hur ofta insatsen ges.

---

⁷ SOSFS2014:10 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om förebyggande av och behandling vid undernäring.

Träning i rehabiliterande syfte, vardagsträning för att bibehålla funktioner – som inte är egenvård - beviljas inte.

4.1.14 Social samvaro

Avgränsning

Vid bedömning av behov av insatsen ska en noggrann utredning av den enskildes livssituation, intressen och nätverk genomföras. I första hand ska prövas vilka alternativa sätt det kan finnas att möta behovet t.ex. deltagande i öppna träffpunkter eller dagverksamhet för personer med demenssjukdom.

Norm

Insatsen beviljas upp till 60 minuter per vecka. Det är den enskilde tillsammans med hemtjänstutföraren som bestämmer hur insatsen ska utföras. Det kan handla om en pratstund, hjälp att läsa tidningen, stöd att kontakta vänner/anhöriga eller liknande.

4.1.15 Promenad/fysisk aktivering

Avgränsning

Insatsen förutsätter en utredning av den enskildes livssituation och nätverk. I första hand ska prövas vilka alternativa sätt det kan finnas att möta behovet. Insatsen kan utföras inomhus eller utomhus.

Norm

Insatsen beviljas upp till 60 min i veckan. Tiden kan fördelas på flera dagar under veckan utifrån den enskildes önskemål.

I insatsen ingår hjälp att klä på och av sig ytterkläder samt hjälp in och ut från bostaden.

Efter en rehabiliteringsperiod kan fysioterapeut rekommendera den enskilde att ansöka om insats i syfte att bibehålla förmågor.

4.1.16 Ledsagning

Avgränsning

I första hand ska den enskilde hänvisas till att ta färdtjänst till aktiviteter och samhällsinrättningar.

Insatsen beviljas inte om det finns någon i den enskildes nätverk, t.ex. anhörig, som kan vara behjälplig vid ledsagning.

Insatsen beviljas inte om behovet är tillgodosett genom att färdtjänstchaufför kan ledsaga till och från ytterdörr i markplan. Vid sjukresor kan chauffören hämta och lämna på avdelningen om det uppges vid beställning.

Norm

Hjälp att förflytta sig till en specifik plats t.ex. besök på samhällsinrättningar eller aktivitet i närområdet där färdtjänst inte är befat utifrån det korta avståndet.

Regelbunden ledsagning

Med regelbunden ledsagning menas återkommande ledsagning till och från förutbestämd plats t.ex. öppen verksamhet/träffpunkt/aktivitet.

I de fall den enskilde inte har någon i sitt nätverk som kan ledsaga, t ex vid besök vid samhällsinrättningar, och behovet är varaktigt kan insatsen beviljas som en återkommande insats.

Insatsen kan beviljas till *social aktivitet* i närområdet.

Insatsen kan beviljas en gång i månaden för *ärenden* i närområdet såsom frisör, bibliotek, fotvård och bank.

Insatsen kan beviljas en gång i halvåret för att *handla kläder*.

Tillfällig ledsagning

Vid tillfälligt behov av hjälp till/från och under tid vid samhällsinrättningar t.ex. läkare, lasarett, bank och olika myndigheter.

I de fall den enskilde är tillfälligt nedsatt och/eller ibland kan få ledsagning av anhöriga ska beslut om insatsen fattas för varje tillfälle.

4.2 Avlösning för anhörig

Insatsen ska bidra till den enskildes möjlighet att bo kvar i ordinarie bostad.

Den enskilde är i behov av **ständig** tillsyn och/eller omsorg som utförs av anhörig. Anhörig är i behov av avlösning för att t.ex. kunna utträta ärenden eller delta i aktiviteter utanför bostaden. Insatsen kan innebära en aktivitet tillsammans med den enskilde.

Avgränsning

Insatsen kan enbart beviljas då den enskilde sammanbor med den som vårdar. Syftet är att ersätta den anhörige vid de tillfällen den anhörige har behov av att bli avlöst. Ansökan om daglig regelbunden avlösning beviljas inte eftersom insatsen då inte är att betrakta som avlösning. Dagliga regelbundna hemtjänstinsatser som är direkt riktade till den enskilde ska istället tillgodose behovet i dessa fall, t.ex. tillsyn eller hjälp med personlig hygien. Punktinsatser vid enstaka tillfällen beviljas inte som avlösning, behovet får då tillgodoses via andra insatser.

När den enskilde är på korttidsboende avräknas tid från beslutet då behov är tillgodosett. Timmarna planeras tillsammans med den enskilde och utförare.

Norm

Insatsen beviljas upp till 4 timmar per vecka.

4.3 Trygghetstelefon

Trygghetstelefon är en insats som kan skapa trygghet för den enskilde. Trygghetstelefon innebär att den enskilde kan komma i direkt kontakt med larmpersonal som vidarebefordrar information till larmansvarig som då kan hjälpa den enskilde.

Beslut om trygghetslarm behöver inte tidsbegränsas.

Avgränsning

Kommunen installerar ett digitalt lås hos alla som har insatsen trygghetstelefon. Den enskilde ska också lämna ifrån sig nycklar som behövs för att komma in i bostaden. Insatsen kan inte beviljas om den enskilde inte vill ha ett digitalt lås eller inte vill lämna en nyckel.

Norm

Trygghetstelefon beviljas om behov föreligger.

4.4 Dagverksamhet

Dagverksamhet är en insats för personer som till följd av en dokumenterad minnessvikt/kognitiv svikt eller demenssjukdom är i behov av regelbundna aktiviteter och stimulans i vardagen. Insatsen kan samtidigt ge en anhörig avlastning/avlösning.

Omrövning av beslut om dagverksamhet ska göras minst en gång om året.

Avgränsning

Insatsen kan inte enbart beviljas som en insats för avlastning/avlösning för anhöriga. Den enskilde ska ha behov av att delta i dagverksamheten.

Den enskilde kan inte delta i dagverksamhet under perioder man vistas på växelboende/korttidsboende.

Norm

Insatsen beviljas generellt som ett beslut om dagverksamhet. Demenssjuksköterska eller ansvarig för dagverksamheten bedömer frekvens av insatsen.

Den enskilde ska ha en utredd demenssjukdom, vara under utredning för demenssjukdom eller ha en dokumenterad minnessvikt/kognitiv svikt. Väsentligt att dagverksamhet beviljas i ett relativt tidigt skede för att kunna tillgodogöra sig aktivitet, sysselsättning och social gemenskap.

4.5 Kontaktperson

Kontaktperson kan vara en insats som beviljas för att tillgodose behovet av att bryta social isolering. Det kan handla om oförmåga att på egen hand tillgodogöra sig samhällets utbud eller på grund av ett mycket begränsat nätverk. Det handlar främst om behov till följd av stora psykiska funktionsnedsättningar hos den äldre. Den enskilde ska få en kontakt av vänskapskaraktär och för att bryta social isolering.

Omprövning av beslut om kontaktperson ska göras minst en gång om året.

Avgränsning

Insatsen beviljas inte då den enskildes behov kan tillgodoses av anhöriga och/eller på de verksamheter som finns på kommunens träffpunkter. Insatsen är ett icke professionellt stöd och ska inte ersätta professionella behandlingsinsatser. Insatsen kan inte kombineras med social samvaro. Insats kan ej beviljas till personer som bor på äldreboende.

Norm

Insatsen beviljas i form av möte två gånger per månad.

4.6 Boendestöd

Boendestöd kan vanligtvis inte beviljas till personer efter fyllda 65 år som inte tidigare haft boendestöd. Det handlar främst om behov till följd av stora psykiska funktionsnedsättningar hos den äldre. I de fall boendestöd beviljas ska finnas särskilda skäl och en bedömning gjorts att hemtjänst är olämplig.

5 Korttidsboende och växelboende

5.1 Korttidsboende

Korttidsboende är en stödinsats för äldre i ordinärt boende och är ett komplement till hemtjänst/hemsjukvård t.ex. efter en sjukhusvistelse.

En vistelse på korttidsboende ska som regel vara kort och tidsbegränsas till maximalt två veckor. Beslut om korttidsboende i väntan på särskilt boende och hospice behöver inte tidsbegränsas. Efter inläggning på sjukhus under vistelse på korttidsboende kan den enskilde få vänta på ny ledig plats vilket kan innebära rumsbyte.

Avgränsning

Korttidsboende beviljas inte när behoven kan tillgodoses av hemtjänst i ordinärt boende.

Korttidsboende beviljas inte om behovet kan tillgodoses av rehabiliterande/ utredande åtgärder i ordinärt boende.

Är orsaken till behovet av korttidsboende ett väsentligt förändrat hälsotillstånd eller om den enskilde har fallit i hemmet, krävs en medicinsk bedömning.

Korttidsboende beviljas inte om behovet handlar om rekreation och stimulans. Då hänvisas till dagverksamhet eller andra former av social samvaro.

Korttidsboende beviljas som regel inte på grund av bostadsproblematik, t.ex. stambyte, renovering eller bristande tillgänglighet. Hyresvärd och försäkringsbolag är i första hand skyldig att ersätta den enskilde, först när behovet hos den enskilde inte kan tillgodoses via dessa kan bistånd komma i fråga.

Om den enskilde inte antar erbjuden plats i särskilt boende beviljas inte förlängt korttidsboende under väntetiden. I dessa situationer får den enskilde vänta på platsen i det egna hemmet med stöd av hemtjänst.

Norm

Korttidsboende kan beviljas när alla möjligheter till att kunna vistas i den ordinarie bostaden är uttömda.

Det kan finnas flera olika behov och syften med korttidsboende och nedan redovisas de vanligaste:

5.1.1 Korttidsboende med målet att återgå till ordinärt boende

Syftet med att bevilja korttidsboende kan vara att kartlägga hur den enskildes hjälpbehov bäst ska kunna tillgodoses. Insatsen kan beviljas när bedömning av behov inte är möjlig att genomföra i den ordinarie bostaden eller då hemsituationen bedöms mycket osäker på grund av kognitiv svikt. Insatsen kan också beviljas då förutsättningar för att bo hemma tillfälligt saknas. T.ex. när bostaden behöver anpassas innan hemgång är möjlig eller då den enskildes behov tillfälligt är så omfattande att behov av hemtjänstinsatser är orimligt stora.

5.1.2 Korttidsboende i väntan på särskilt boende

Syftet med att bevilja korttidsboende i väntan på särskilt boende är att den enskilde ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå tills en permanent plats kan erbjudas.

5.1.3 Korttidsboende i tillfälligt avlastande syfte

Denna insats syftar dels till att avlasta anhöriga, dels till att den enskilde ska få sina behov av vård, omsorg och tillsyn tillgodosedda. Till skillnad från växelboende är en korttidsboende i tillfälligt avlastande syfte något som beviljas för ett enstaka tillfälle.

Behov av tillfälligt korttidsboende kan uppstå i akuta situationer då den som vårdar har behov av vård för egen del och då den enskilde inte kan vara hemma med stöd av hemtjänstinsatser.

5.1.4 Korttidsboende i livets slutskede

Syftet med att bevilja korttidsboende i livets slutskede är att den enskilde ska ges en god vård och omsorg samt känna trygghet under den sista tiden i livet.

5.1.5 Korttidsboende i form av köpt plats på hospice

Hospicevård riktar sig till personer som befinner sig i livets slutskede. I Lerums kommun bedrivs inte hospicevård. I de fall som insatsen beviljas köper kommunen plats.

För att bli beviljad hospicevård ska särskilda skäl föreligga, exempelvis att det krävs en medicinsk insats som inte kan tillgodoses på korttidsboende i Lerums kommun.

Vid ansökan om hospicevård ska det finnas läkarintyg från behandlande läkare som ska styrka att det är vård i livets absoluta slutskede.

5.2 Växelboende

Växelboende innebär att den enskilde växelvis bor i ordinärt boende respektive på korttidsboende. Syftet med att bevilja växelboende är tvåfaldigt. Dels syftar biståndet till att avlasta anhöriga och dels syftar det till att den enskilde ska få sina behov av vård, omsorg och tillsyn tillgodosedda.

Omprövning av beslut om växelboende ska göras minst en gång om året.

Avgränsning

Växelboende beviljas inte när behoven skäligen kan tillgodoses genom hemtjänst.

Vid ansökan om växelboende som överstiger gällande norm ska ansökan avslås med hänvisning till att behovet kan tillgodoses genom särskilt boende.

Norm

Behov av växelboende föreligger om den enskilde har ett omfattande behov av vård och omsorg där anhöriga är i behov av regelbunden avlastning.

Växelboende beviljas maximalt 182 dygn per år, i snitt 14 dygn per månad.

6 Särskilt boende

6.1 Särskilt boende

Behovet av särskilt boende ska grunda sig på en helhetsbedömning där den enskildes situation och möjligheter sammanvägts med fysiska, sociala, medicinska, psykiska och existentiella behov. Det innebär en stor omställning för den enskilde att flytta från sitt hem. I regel är det därför väsentligt att först ha prövat andra insatser innan ett beslut om särskilt boende fattas.

I utredningen och beslutet om behov av boende ska det framgå vilken typ av enhet som bedöms kunna tillgodose behovet, demens eller somatiskt. För att beviljas särskilt boende för personer med funktionsnedsättningen demens, krävs att personen erhållit demensdiagnos av läkare.

Beslut om särskilt boende gäller tills vidare men ska omprövas om behovet förändras.

Avgränsning

Behov av särskilt boende föreligger inte om den enskildes behov kan tillgodoses med insatser i ordinärt boende t.ex. hemtjänst eller om behovet avsevärt minskar med hjälpmedel, bostadsanpassning eller alternativa insatser.

När behovet av hemtjänst överstiger ca 120 timmar/månad ska särskilt boende övervägas. När behovet av hemtjänst överstiger ca 170 timmar/månad ska särskilt boende erbjudas och avslag på ytterligare hemtjänst ges.

Rätten till bistånd i form av särskilt boende grundar sig på den enskildes vård- och omsorgsbehov. Om den enskilde av andra skäl behöver en annan bostad, t.ex. avsaknad av hiss i fastigheten eller otillgänglig närmiljö, ska i första hand möjlighet till bostadsanpassning eller byte till mer lämplig bostad prövas. Biståndshandläggaren ska informera den enskilde om andra möjligheter t.ex. byte av bostad.

Vid ansökan om ett specifikt boende inom kommunen ska delavslag göras på det specifika boendet. Den enskildes önskemål om till vilket boende han/hon vill flytta ska dock så långt möjligt beaktas.

Vid ansökan om särskilt boende där den sökandes önskemål och handläggarens bedömning skiljer sig åt gällande inriktning på boendeform (demens/somatiskt boende) ska den enskilde ges ett delavslag.

Tackar den enskilde nej till erbjudande om plats i särskilt boende ska ärendet återvisas till handläggaren för övervägning om en omprövning ska ske. Kvarstår behovet vid omprövning kan inte det gynnande beslutet avslutas. Kvarstår inte behovet vid omprövning ska detta dokumenteras och ärendet avslutas.

Norm

Den enskilde beviljas denna insats vid omfattande behov av personlig omsorg när det gäller t.ex. hygien, klädsel, förflyttning, måltider, kommunikation och tät tillsyn över dygnet. Behoven av omsorg och trygghet ska inte skäligen gå att tillgoda med hemtjänst eller annat bistånd. Exempel på situationer där hemtjänsten inte räcker till är de behov som uppstår med korta eller oförutsägbara intervaller.

Medicinskt utlåtande om den enskildes eventuella medicinska behov tas med i helhetsbedömningen men det är det individuella behovet som styr, inte diagnos eller behovens orsak.

Behoven ska bedömas utifrån skälig levnadsnivå och i förhållande till:

- Den enskildes omsorgsbehov är varaktigt och stort över hela dygnet.
- Den enskilde uttrycker stark/ständig oro/otrygghet som påverkar livsföringen och insatser i ordinärt boende inte är tillräckliga.
- Den enskilde har behov av närhet till personal och/eller har inte förmåga att påkalla hjälp.
- Hög ålder i kombination med någon av ovanstående punkter.

6.2 Parboende

Syftet med rätten att få bo tillsammans i särskilt boende är att par ska kunna fortsätta att bo tillsammans även om den ena parten behöver så omfattande stöd, vård och omsorg att hen behöver bo i ett särskilt boende. Denna möjlighet ingår i skälig levnadsnivå för äldre personer som varaktigt bor eller har bott tillsammans. Insatsen är frivillig och förutsätter att båda parter vill fortsätta bo tillsammans.

I de fall båda personerna i ett par har behov av särskilt boende ska båda beredas plats i samma boende om de begär det.⁸ Med samma boende har Socialstyrelsen definierat boende i samma rum, samma lägenhet eller inom samma särskilda boende. I Lerums kommun används benämningen makar men i likhet med den parboendegaranti som regleras i socialtjänstförordningen avses här makar, sambos eller registrerade partners.

---

⁸ Socialtjänstförordningen 2 kap. 2 §

6.2.1 Förtydligande av begrepp⁹

Parboende benämns när makar, sambor eller registrerade partner sammanbor i särskilt boende enligt 4 kap. 1 c § SoL eller 2 kap. 2 § SoF¹⁰.

Medboende är den som flyttar med en biståndsberättigad till ett särskilt boende utan att själv ha behov och beslut om en sådan insats. Beslutet om medboende ställs till den biståndsberättigade.

6.2.2 I de fall enbart den ena i paret har behov av särskilt boende

I enlighet med parbogarantin¹¹ kan två makar flytta tillsammans även om endast den ena har behov av särskilt boende. Den medflyttande makan/maken har rätt att bo kvar i särskilt boende om parboende inte längre är aktuellt, men i kontraktet kan framgå att byte till annan lägenhet kan bli aktuellt. Om behov av särskilt boende uppstår hos den medflyttande parten ska, efter ansökan, ett beslut om särskilt boende fattas.

6.2.3 Ansökan

Ansökan om parboende bör i första hand göra av den biståndsberättigade eller dennes legale företrädare. Ansöker en make, maka eller sambo som inte själv behöver insatsen särskilt boende om att få flytta med ska även den ansökan behandlas. Däremot kan inte vuxna barn eller någon annan göra en ansökan.

6.2.4 Utredning

Utredning ska omfatta om paret varaktigt har sammanbott och om båda makarna/samborna vill fortsätta att bo tillsammans i det särskilda boendet. Om endast anhöriga eller en i paret vill ha parboende finns inte förutsättningar för att en ansökan om medboende ska bifallas.

6.2.5 Beslut

Beslutet om parboende ställs till den biståndsberättigade och fattas enligt 4 kap 1 § och 1 c § socialtjänstlagen. När makar, sambos eller registrerade partner beviljas särskilt boende båda två, ska det framgå i beslut att de beviljas bo tillsammans om det ingår i ansökan.

⁹ Definitioner hämtade från "Rätten att fortsätta bo tillsammans i ett äldreboende", Socialstyrelsen 2013

¹⁰ Socialtjänstförordning

¹¹ Socialtjänstlagen 4 kap. 1 c §

6.2.6 Medboende som klarar sig utan stöd

Om den medboende inte har beviljats insatser enligt socialtjänstlagen sköter hen sig på egen hand. Kommunen tillhandahåller inte servicetjänster. I en del särskilda boenden är möjligheten att förvara och laga mat begränsad. Den medboende får äta alla måltider och betalar utifrån kommunens taxa för mat i särskilt boende.

Så länge den medboende inte har något stöd enligt socialtjänstlagen dokumenteras det inte i journal och den medboende omfattas då inte heller av offentlighets- och sekretesslagen. Medboende omfattas inte heller av kommunens ansvar i särskilt boende för hälso- och sjukvårdsinsatser. När medboende behöver hälso- och sjukvårdsinsatser hanteras det på samma sätt som i ordinärt boende.

Medboende utan insatser beviljade enligt socialtjänstreglerna omfattas inte av avgiftsreglerna enligt denna lag.

6.2.7 Medboende som är i behov av stöd

När den medboende behöver hemtjänst eller hemsjukvård hanteras det på samma sätt som i ordinärt boende. Insatserna kan utföras av det särskilda boendet. Avgift betalas enligt taxa.

6.2.8 Provboende

Den medboende kan få ett beslut om provboende innan denne bestämmer sig definitivt om han eller hon vill flytta till särskilt boende.

6.2.9 Hyresrättsliga frågor

När en bostad upplåts enligt hyreslagsstiftningen (12 kap jordabalken) gäller reglerna om bruksvärdeshyra, besittningsskydd och uppsägning. Hyreslagstiftningen gäller också i särskilt boende.

7 Stöd till anhöriga

7.1 Stöd till anhöriga

Sedan 2009 är kommunen skyldig att erbjuda stöd för att underlätta för anhöriga som vårdar eller stödjer en närstående som är äldre, långvarigt sjuk eller har en funktionsnedsättning (5 kap. 10 § Socialtjänstlagen). Stödet ska, så långt som möjligt, vara individanpassat och utformas i samråd med berörda. Utöver information om de biståndsbedömda insatser som finns att tillgå ska biståndshandläggaren informera om vilket utbud som finns av andra stödformer till exempel stödgrupper och frivilligorganisationer.

7.1.1 Stöd till anhöriga i form av service

Service är antingen allmänt inriktade insatser eller generellt utformade sociala tjänster som inte är biståndsbedömda. Exempel på en sådan serviceinsats är rådgivning, information om olika typer av hjälpmedel eller erbjudande om stödjande samtal. Den enskilde bedömer själv om han eller hon vill använda den service som kommunen erbjuder.

7.1.2 Stöd till anhöriga efter behovsprövning

Anhöriga har rätt att ansöka om stöd för egen del. En sådan ansökan ska handläggas och dokumenteras på samma sätt som vilken annan ansökan om bistånd som helst. Det finns inga begränsningar i lagstiftningen avseende vilken form av stöd som den anhöriga kan ansöka om. Anhöriga kan alltid ansöka om insatser enligt 4 kap 1 § socialtjänstlagen för sin livsföring i övrigt. Exempel på behovsprövade stödinsatser kan vara praktisk hjälp i hemmet. Insatser till anhöriga som inte är generellt inriktade utan är individuellt utformade ska ges som bistånd. Biståndshandläggaren är skyldig att informera anhöriga om rätten att ansöka om insatser för egen del.

7.1.3 Stöd i form av insatser till den enskilde

I socialtjänstlagen finns möjlighet att ansöka om insatser som riktar sig till den enskilde och samtidigt utgör en viktig del av den hjälp och avlastning som den anhöriga kan behöva. Det kan handla om ledsagning, avlösning i hemmet, hemtjänst och korttidsvistelse. Dessa insatser är individuellt utformade och måste föregås av en utredning och ett beslut.

Vid all form av avlösning är det minst två personer inblandade och båda måste ge sitt samtycke till insatsen. Dels måste den anhöriga önska bli avlöst från sitt frivilliga åtagande, dels måste den enskilde vilja göra en ansökan om insatsen. Det får inte råda några tvivel om att den enskilde som får insatsen samtycker till att ta emot den. Synpunkter måste inhämtas från båda parter. Om parterna inte är överens är det viktigt att handläggaren fortsätter sträva efter att hitta en lösning, så att bådadas behov kan tillgodoses.

7.1.4 Anhöriganställning

Vid önskemål om anhöriganställning bedömer biståndshandläggaren behov av stöd och hjälp och fattar beslut om hemtjänst. Information om att hemtjänstinsatser i Lerums kommun utförs av hemtjänstpersonal lämnas. Den enskilde har inte rätt att bestämma att en anhörig ska utföra de beviljade insatserna. Det är inte heller en rättighet att bli anställd som anhörigvårdare. Ansökan om anhöriganställning kan inte behandlas av biståndshandläggare då det inte är ett myndighetsbeslut enligt socialtjänstlagen, utan ett personaladministrativt beslut i en förhandling mellan arbetsgivare och tilltänkt anställd.

7.1.5 Anhörigbidrag

Enligt tidigare riktlinjer fanns möjlighet att ansöka om anhörigbidrag i tre nivåer. Enligt beslut i Vård- och omsorgsnämnden 2002-02-12 beviljas inga nya anhörigbidrag i Lerums kommun. De som tidigare hade beviljats anhörigbidrag fick behålla bidraget, dock utan möjlighet till höjning i varken nivå eller index. Vid ansökan om annat bistånd t.ex. hemtjänstinsatser ska en omprövning av anhörigbidraget göras.